

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutca 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Az anyag az Isten országában. (Farkas Gejza). — Nehány szó egy jeles ev. egyháztörténeti monographia érdekében. (Dr. Masznyik Endre). — Adatok Vandrák András tanár életrajzához. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Az anyag az Isten országában.

Korunkat materialismussal vádolják. S e vád nem egészen alaptalan. Anyagból származtat, — anyagra irányít, — s anyag szerint mérlegel mindent. Értéke csak annak van, a mi anyaggal mérhető; s e mérlegre oda veti magát ártatlanság, becsület, igazság. Az anyagiség áthatotta a társadalom minden rétegét. A vagyontalan napszámos, a tudomány csillagai, kitűnő államférfiak egyaránt az anyag szolgálatának áldozzák fel magokat. S ha valakinek sikerült sorvasztó, lélekölő munkával, vagy akár tudománnyal, akár csellel minél nagyobb halmazát az anyagnak összegyűjteni: azt megirigyli a világ; arról azt mondják, hogy szerencsés!

De hát így volt ez már az Idvezítő idejében is. Akkor is a hatalmasok elfogdosták az ártatlanokat, hogy váltságdíjat csikarjanak tőlök; akkor is ostorral kellett kihajtani a templomból az ott asztalt ütött kufárokat, pénzváltókat.

És nagyon valószínű — sőt hova tovább, annál bizonyosabb az anyagnak térfoglalása a jövődben is.

A hol hajdan az egyszerű pásztor fujta tilinkójába romlatlan szívének titkos sejtelmait, ott fülhasgató füttyökkel a gőzkocsik özönének dübörgése rázza fel a természetet méla csendjéből. Viskók — egyszerű szalmafedelek helyén büszke paloták, kormos kéményű gyárak emelik égnek fejüket; nem egy helyt, hol az Isten dicsőítésére szánt helyet templomnak hívták, most az a hely magtári czélok-nak, festő műhelyeknek áll szolgálatában. A kegyes és bőkező földesúr sásfészkebe uzsorás spekulánsok tették lábaikat. A közlekedésnek semmi köze sincs az isteni tisztelettel, a pénzintézeteknek az Isten házával. Nagy gyárak tetemes kár nélkül nem vesztelhetnek minden hetedik napon, a mely a többtől semmiben sem különbözik, csak épen hogy ártatlan rajongó emberek elnevezték vasárnapnak. A „haza védelmére“ elhurczolnak családi fészkeből minden

munkás kezét, s ünnepnapokon parancsnok uraimék ugyan megvillogtatják fényesre csiszolt kardjaikat egy-egy gépiesen betanított csapat élén — a szörnyűködve bámoló sokaság gyönyörűségére.

Dalár-, tűzoltó-, zászlószentelési ünnepélyek, hangversenyek, szemet vakító, lelket kábító szórakozások egészen elfoglalják az embert, úgy hogy legjobb esetben phisikai lehetetlenség nemesre, szentre fordítani gondot, időt!

Az Isten országa felett fonnyasztó szél fúj, elkap egy cserepet vagy elsodor egy kődarabot az épületről, s nincs kéz, mely visszategye.

A világ kaczagó danája sérti az érzékeny szívet. Ez a jövő zenéje; — az anyag győzelme az Isten országában.

Bizony nem csoda hát, hogy — az Isten országában is — a mit Isten eszközül adott, czélul tüzetik ki. Egyházunk terén felette nagy a mohóság az anyag után. Éhezünk, s éhségünket csak az anyag képes csillapítani; de mohóságunkban minél több jut osztályrészünkül, — annál mohóbban, annál több után vágyik szívünk. Az az anyag csak csiklándozza ínyeinket, fokozza éhségünket. Mint az oroszán, mikor vért ízlett — annál nagyobb szenvedélyvel rohan martalékja után!

Mintha versenyre akarnánk kelni, a hatalmas — mert gazdag róm. egyházzal. Alapokat gyűjtünk, nagylelkű adakozóknak neveit aranykönyvünkbe iktatjuk. Intézetek alakulnak, melyeknek czéljok akarva nem akarva boldogítani a bennök önkényt résztvevőket és résztvenni vonakodókat. Szegény egyházak felsegélésére — talán még szegényebb hívektől filléreket gyűjtünk, hogy azokkal megszorítva a nagy urak forintjait, letehessük azokat a szeretet oltárára. Csak egy alázatos folyamodvány, vagy egy nagyúri ajánlás, egy kevés captatio benevolentiae, vagy egy kis kilátás, hogy más adandó alkalommal az élvezendő kegyeket leróvhatjuk, gyakran eszélyes hallgatás is elégséges, hogy a jónak részeseivé váljunk.

Fényes gyülekezetek előtt nagyszabásu beszédek tartatnak, az arany borjút ünnepi köntösben körül táncolják; allelujával megtelt jegyzőkönyvek hirdetik országszerzte a nagyszerű eredményeket.

Aztán azt mondják, hogy a hitélet virágzik!

Szent férfiak sorsjátékra bizzák az egyházak életét. Értéktelen tárgyak a célra való tekintetből, jámborságtól sugárzó ábrázattal ezerszeresen értékesítetnek; mért ne élveznök mi is ama régi közmondás előnyeit: a ki mer, az nyer!

Szemet kellene hunynunk, ha tagadnók az anyagnak győzedelmét az Isten országában!

És az egyház örei? Legyakrabban maguk előidézői a magasztalt hitéletnek.

S nem is rosszul van az így. Hisz ha eszköznek adta az Úr az anyagot, a jó pásztornak kötelessége mindent elkövetni, hogy az anyag birtokával a nyáj létét biztosítsa! — A baj nem az anyag — de annak uralma!

A folytonos kétszer-kettő megkeményíti a pástorok szívét is. Az élet számtalan szükséglete meg hangosan kiált, s kényszeríti a lelket a földiekkel törődni. Az ideálokkal eltelt szív lassan kezd bele-törődni abba, hogy lelkesedésnél az ev. iránt — a számítás, szépen hangzó beszédeknel — az ércz pengése, tudománynál — a „praxis“ sokkal többet érő dolgok.

Ez a praxis pedig igen sok esetben nem a hivatal, hanem a megélhetés, boldogulás practicum a.

Ugyan ki is kárhoztatná az egyháznak azt a hivatalnokát, a kinek az egyház kezébe nyom egy bibliát, talpa alá egy darab földet, feje fölé egy hajlékot — s egyéb semmit: s ahhoz azt az utasítást, hogy prédikálj, tisztességesen élj, gyermekeidet nevelj, közczélokra áldozz, a szegényt segítsd, szóval a mit prédikálsz, azt teljesítsd is. Ki kárhoztatná — ha az ég helyett a föld felé fordítja tekintetét, ha iparkodás, munka, kitartás és áldozatok árán biztosítani igyekszik maga és családjának a megélhetés nehéz feladatát?!

S ezt tenni nekünk sincs távolról sem szándékunkban!

De nem titkolhatjuk el fájalmunkat a felett, ha a hivatás hű teljesítésének mértéke az anyagiaktól tétetik függővé! ha a jó kedv és öröm — nem az erkölcsi — hanem az anyagi nyereség nagyobb vagy kisebb volta szerint áll vagy csökken.

Igaz, hogy nem gondoskodott eléggé, legalább minden időkre nem, egyházunk szolgálóiról; igaz, hogy az újabb nemzedék sokat tesz, hogy a régi bajt orvosolja; s igaz, hogy ennek daczára még sok a kívánni való s nincsen száma panaszainknak; de vétek lenne hálával el nem ismerni áldozatait: bűn, ha elégedetlenség közt költenők el a sokszor saját megelégedése árán nyújtott falatját híveinknek!

Ez kétségtelenül az anyag uralma — az Isten országában!

Pedig úgy van, és nem titkolható, hogy egy beteges szellem kezd felütni saját fejét ev. egyházunkban; s ez annál fájalmasabb, mert épen azon kör-

ben áruja el tüneteit, a melyre a népnevelés — az erkölcsök plántálása van ruházva.

Mai nap a tanítói kar nagy része czélzatosan-e vagy öntudatlanul — alig teljesíthető igényeket formál hivatalával szemben: s minél kevésbé teljednek azok, annál érezhetőbb az elégedetlenség.

Mondjuk: milyen erkölcsi kihatása van a tanító lelkületének egész nemzedékekre?

A mótely ragad, s annál veszélyesebb — ha hajlandóság van felé. Pedig népünknel nagy a hajlandóság az elégedetlenség iránt. S ha felülről látja, tapasztalja, nagyon könnyen belesik a hinárba. Híjába szól az ige a hét kenyérről és kevés halról a nép türelmetlen, kifáradt hallgatásában, s mert hasznot nem lát belőle — elmegy inkább dolga után, s meggyérül a templom. — Nem egyszer halljuk: hogy vasárnap legtöbb dolga van az embernek. — A gondolkozó könnyen eltalálja a baj kútforrását, mely nem más mint az anyag uralma az Isten országában!

De ne legyen ez így! Tanító- és papképző intézeteink fordítsanak egy kis gondot az anyagra is. Ismertessék meg mindkét hivatal nehézségeit s adjanak utasítást is azok leküzdésére. Nagyon gyümölcsöző fáradság lesz az! Már jó korán kell megbarátkoztatni az ifju szíveket az élet sanyaruságával, és azzal, hogy a Krisztus igája gyönyörűség! Világosítsák fel az ifju elméket, hogy nem szükség nekünk követnünk az égi madarak példáját, kik nem vetnek sem nem aratnak, de sőt hogy minden tisztességes munka örömet és áldást hozó! de igenis, hogy ne legyünk túlszorgosak a holnapi napról; s hogy jó beosztással, mértékletes élvezéssel a kevés is elég ott, a hol máskülönben a sok is kevés.

S ha ifjaink ilyen lelkülettel lépnek egyházi pályájukra, akkor ha teljesen nem is lesz kizárva, de mindenesetre ellensúlyozva lesz — az anyag uralma az Isten országában.

Farkas Gejza.

Néhány szó egy jeles ev. egyháztörténeti monographia érdekében.*)

Valahányszor egy új ev. egyházirodalmi termék jelenik meg a magyar könyvpiaczon, — szent öröm fogja el szívünket. Mert jelét látjuk benne annak, hogy még élünk s hébe-hóba teszünk e téren is valamit. De különösen felbuzdúl lelkünk, ha tapasztaljuk, hogy azon kevesek közül ragad tollat egyik-másik, kikben a jóakarát, egyszerűet mellett a valódi írói hivatottság, szakértelem, alapos tudományosság ritka képességeit tisztelhetjük. E kevesek közé tartozik első sorban a selmeczi lyceum érdemes igazgatója, tudós történésze, Breznyik János, ki a napokban a személyét legmagasb helyről csak imént ért ritka kiténtetésre oly feleletet adott, mely újabb bizonyossága annak, hogy a királyi kegy nem méltatlan fejére tűzte az elismerés diszes koszorúját

*) A selmeczbányai ág. hitv. ev. egyház és lyceum története. Irta Breznyik János, lyc. igazgatótanár. Tartalmát részletesen lásd a vegyesek közt.

Megírta „A selmeczbányai ág. hitv. egyház és lyceum történetét.“ Olvasóink e monographiának eddigelé még csak előszavát ismerik, amely is az ez évi selmeczi iskolai értesítőben látott napvilágot, — de ex ungue leonem. Oly művel állunk itt szemben, a melyet páratlan forrás-tanulmány, éles beható kritikai ész, elfogulatlan álláspont, gazdag s tágabb körre is kiterjedő adat- és anyaghalmoz jellemeznek. Szerző szívességéből volt alkalmunk az eddig megjelent 14 füzet tartalmába (a bővebb ismertetést az egész mű megjelenésének idejére hagyván) bepillantani s bámulattal tapasztaltuk, mennyi drága kincsünk hevert — eltemetve a selmeczi városi, egyházi s iskolai levéltárakban ismeretlenül. Breznyikünk a selmeczi kincseket kiemelte a feledés porából — ez vigasztaló; de vajh ki fogja kiemelni a többi, mikor oly kevés az apák hitéhez, lelkesedéséhez, egyháziasságához méltó utód! Mikor oly édes a tespedés s oly nehéz (igazán nehéz!) az ébredés nekünk. Ránczigáljuk egyházunk rozszant szekerét — indítanók s egy kissé élénkebb tevékenységre sarkalnók — az irodalmi társulás terén is, úgy látszik hiába, megfeneklett — örökre?

Nem. A múlt hatalmunk egyik eleme. Ezt hirdeti Lutherünk 4 száz év homályából áttörő lángszelleme, a nagy elvek, mik újra életet kérnek s vívnak, s miknek csodákat művelő hatását tárja fel előttünk Breznyikünk egy kicsiny egyház s szegény iskola sok századok küzdelmeinek alapos rajzában.

Hát mi háromszoros örömmel üdvözljük e hatalmas monographiát.

Üdvözljük, mint hézagpótló s fáradságos buvárokodásra valló magyar ev. egyháztörténeti művet, mely eltekintve a speciális tárgyára vonatkozó anyagok rengeteg halmazának pragmatikus feldolgozásától, igen sok általános s nemcsak egyházi s iskolai, de művelődéstörténeti korjellemező becses adattal gazdagítja irodalmunkat.

Üdvözljük, mint a közelgő Lutherünnep méltó megülésének egyik jelentékeny mozzanatát. S talán a tervbe vett „Luther-társaság“ megalakításának buzdító s csüggedőkbe több ön- és közbizalmat öntő motívumát.

S üdvözljük végre, mint oly vállalatot, mely a szerző különben is ismert s eléggé nem méltatható önzetlenségének, egyháza s intézete jobb jövőjeért lelkesülő szíve szeretetének egyik újabb jeleként „a szegény s gyarapítást nagyon is szükségű selmeczi tanári gyámoló“ felszegelését óhajtja előmozdítani a tiszta jövedelem teljes felajánlásával.

De midőn így őszinte örömünknek adunk kifejezése — a sajtó alatt lévő s jó rendben onnan már kikerült jeles mű megjelenése felett, önkénytelen két kérdés tolu ajkunkra, ahogy volnának, kik befogadnák.

Hát csak egy dicső történeti múlttal bíró egyházunk s iskolánk, s csak egy „Breznyikünk“ van nekünk?! S csak a régieknek szólott az ige: „munkálkodjatok, míg nappal vagyon, mert Eljött — elég sokáig botorkáltunk, egymást fel sem ismerve, vagy — mi még rosszabb — félreismerve. Legyen immár világosság — tudományunkban, szervezetünkben hitünk- s életünkben. Akinek adatott — attól váratik, akinek sok adatott,

attól sok váratik. Egyesüljünk s ne hagyjuk magukra a szerény — szegény munkásokat.

Vagy — s ez másik kérésünk — ha már — áldozatot hoz physikai, anyagi s szellemi erőben a jeles s fáradságos tanulmányainak gyümölcsét a közjóért napvilágra hozza: tartsuk nem ő iránta, de önmagunk iránt való szent kötelességünknek abból a jobb fajta gyümölcsből is venni, annak nemes izét is megkóstolni. Mert nemcsak kenyérrel él az ember — s ha pártoljuk a testet, pártoljuk ne az irodalmat (mint elég oktalanul mondani szokták), hanem saját lelkünket, szellemünket.

Erős hitünk, hogy papjaink, tanáraink, tanítóink magukról véve a példát predikálják: akinek füle vagyon a hallásra hallja. *Dr. Masznyik Endre.*

Adatok Vandrák András tanár életrajzához.

Született 1807. január 24-én Csetneken (Gömör) polgári szülőktől. Atyja András, anyja Choma Zsuzsanna. Első tanítója Kindisz volt 1814—16, igazi gyermekbarát; ellenben Gaal Kassán s Batka Rozsnyón valóságos Orbiliusok, kiktől hamar bucsút vett a méltatlan bánásmódban részesült fiu. Haza jövén (Csécsre), atyja mesterségre szánta, de anyja megmenté s elvitte Csetnekre a humanus s ügyes Henrici Mihály tanárhoz, kinél 2 évig, 1819—21-ig maradt. Ámbár tanára már a rhetori osztályba valónak ítélte, V. önkényt ismételte a syntaxist 1821—2, hogy jobban haladhasson.

1822—23-ban Rozsnyón mint első éves Rhetor s alumnista már correpetált Lehoczky Jónásnál. A jeles és remek előadásu Farkas András, ki a classicusokat magyarázta, s a lelkes Mispál Gergely, ki a magyar nyelv s irodalom iránt buzgólkodott, voltak V. logkedvesebb tanárai. Gyarapodván a classicusokban s stylaris ügyességekben, gyakran pótolá tanárait, tanuló társaitól örömmel követve, mert nem praeceptoroskodott, hanem velük együtt tanulva magyarázgatott. Ez megerősíté őt eredeti hajlamában, tanárrá lenni. Egyúttal correpetált Stymel ügyvéd házában lakó három növendékkel (Kerepessy Jenő, Kubinyi Jenő, Thuránszky István). Ekkor már nyilvánosan szónokolt a deprecation (iskolai istentisztelet).

Elvégezvén a rhetori tanfolyamot, Eperjesre jött, s itt négy évet töltött 1824—8-ig mint tanuló. Eleinte sokat küzdött anyagilag s szellemileg is a német nyelv miatt, melyet azonban elsajátítván, már correpetált a 2. évben, 1825—6. A 3. évben, 1826—7, a Dessewffy- s Baloghéknál correpetált. Azon kitünő tanár, kihez hasonló kívánt lenni, a nagytudományu s szelleműs Greguss Mihály volt, kítől logikát, lélektant, aestetikát, magyar történetet, a classicusok magyarázatát, Mayer András, kítől theologiát, s Csupka András, kítől jogot hallgatott.

1827—8-ben nevelősködött Kriebel házában s készült a candidaticumra.

1828. jul. 21-én letette kitünő sikerrel a papjelölti vizsgát Jozeffy Pál superintendens elnöklété alatt. (Ez évben alapított meg V. A. s Nemessányi közreműködésével a magyar önképző kör [„magyar társaság“] Eperjesen).

1828—30. Nevelősködött Mariássy András cs. kir. kamarás házában előbb Rozsnyón, utóbb Eperjesen.

1830. Elindult Jénába, Klein Ernő s Liskay Jánossal. Pozsony, Bécs, Prága, Drezda-Lipcsén át részint kocsin, részint gyalog megérkezett Jénába. Itt hallgatta a híres s nagytudományú Friesz Jakab alatt a philosophiát (kinek különösen ethikai előadásai nagy hatással voltak rá). Luden Henrik alatt a történetet, Haase, Stöckel, Baumgarten, Reinhold, Schott, Eichstaedt alatt a theol. tudományokat. Kirándult társaival a környékre is s meglátogatta Lipcsét, Hallét, mindenütt hospitálva.

1831. Elvégezvén az iskolaévet, Némethy nevű barátjával beutazta (többnyire gyalog) Thuringiát, a Rajna vidékét. Baden, Württemberg, Bajorországot — az egyetemeken mindenütt hospitálva — s Bécsen keresztül hazatért. Kipihenvén az út fáradságait, Eperjesre jött barátjai látogatására. Ott Dreppa Mihály tanár meghalván, V.-t hívták fel annak pótlására, mit ő el is fogadott, hogy Greguss mellett maradjon.

De midőn a rendes tanársággal kínálták meg, azt el nem fogadta, hanem Benczur Józsefet ajánlta mint méltóbbat. De ez csak azon feltétel alatt fogadta el, ha V. az ő helyét foglalja el (Berczelen 1831—2), mint nevelő Szirmay Márk gyermekeinél, mi meg is történt 1832—3. A második évben Eperjesre jött mint nevelő, s mint ilyen gyakran helyettesíté Greguss M.-t (a ki betegeskedett), a latin classicusok magyarázatában.

1833. Greguss Mihály Pozsonyba távozott, mint tanár, s V.-t ajánlta utódjának, ki ez év aug. 8-án meg is választott rendes tanárnak, s szept. 7-én iktattatott be új hivatalába Munyai Antal igazgató által.

Díszes, de terhes is vala ezen hivatal, mert két tanfolyamban (VII—VIII. oszt.) neki magának következőt kellett tanítani: Logikát, lélektan, metaphysikát, aesthetikát, történetet, algebrát, mértant, physikát, latin s magyar írókat 22 órában hetenkint (400 váltó forint fizetés mellett).

Kartársai voltak: Munyai theologia, Csupka András jog, Krajzell András philol., Keresztessy, Schulek Frigyes, Benczur, Klein s később Hazslinszky Frigyes.

Tanulók s közönség egyaránt szerették a lelkes, ideális lendületű, nagytudományú fiatal tanárt, ki az akkori (1830-as évek) hierarchicus szellemű pártfogók s előljárásság ellen is férfias bátorsággal s finom műveltséggel meg tudta védeni s biztosítani a tanári kar méltóságát.

Keresztül vitte az ambulatorius igazgatóságot is, szerényen lemondván minden jogáról az igazgatósághoz.

A szünidőket utazásra használta fel, bejárván az ország nagyobb részét.

1836. Nőül vette Steller Victoria hajadont, ki azonban már 10 hó múlva elhalt.

1839. Másodszor nősült, elvevén Kéler Emília hajadont. Ezen házasságból származik hat gyermek (Victor, Pali, Gyula, Cornélia, Etelka, Vilma).

1842 óta minden harmadik évben igazgató volt s már mindent magyarul tanított. Alkalmi beszédei lélektani s ethikai alapon s a rhetorika szabályai szerint nagy hatással voltak, s gyakran ki is nyomattak.

A negyvenes években kezdé kiadni tankönyveit is, ú. m. Lélektan, Logika, Ethika, s az Észjog rendszere, a többi: Neveléstan, Oktatástan s Szeptan kéziratban maradtak. Irt többször iskolai lapokban, részt vett a kerületi és egyetemes gyűléseken.

Noha nem kereste, több kitüntetés érte. 1845-ben Trencsén, 1847-ben Árva, 1848-ben Sárosmegye választá meg táblabírájának. 1847-ben megválasztott az akademia levelező tagjává. 1848-ban részt vett mint nemzetőr a kassahegyi csatában. Az ötvenes években buzgón küzdött Joób Vendel érdemes felügyelővel együtt az önkény uralom ellen, a collegium autonomiájának megőrzése mellett.

1858-ben fényes ünnepet rendeztek barátjai 25 évi tanárságának évfordulóján, mely alkalommal egy ezüst billikom-, egy dizsalbum- s más értékes emlékekkel tiszteltetett meg, Jénából pedig a tudori diplomát kapta.

1860-ben Kassára idéztetett a hadi törvényszék elé a kassai csata miatt, de felmentetett.

1861-ben megnyilván a jogakademia, átvette a közjogot s észjogot, mit 1874-ig tanított; 1878-ben ismét folytattott.

1865-ben nagy csapás érte, nagyreményű s szépetehetségű fia Pál meghalt 15 éves korában. Ezen halál eset s 1866-iki betegsége nagyon megviselték. De felépülvén, ismét a régi lelkesedéssel tanított.

1870-ben megbízott a magyar prot. gymnasiumok szervezetének kidolgozásával, mely munka ki is nyomtatott.

1881-ben a Ferencz-József-lovagrend keresztjével tiszteltetett meg a római jellemű, görög keresztény műveltségű, a szép, jó, igaz s isteni iránt lelkesülő ritka férfit s tanár.

B E L F Ö L D.

A bányakerületi superintendens nagys. s főtiszt. Dr. Szeberényi Gusztáv egyházlátogatási útja a nagyhonti esperesség egyik részében. A Budapestről aug. 25-kén dél táján érkező superintendenst fogadta az esperes. küldöttség élén a szobbi állomáson nagyság. Sembery István, országos képviselő, s esperes. világi főjegyző, mint az esp. felügyelő helyettese, kiemelve s méltányolva lelkes üdvözlésében a főtiszt. úr hazafias irányú működését s azon óhajnak adva kifejezést, hogy az esperesség hason-szellemű buzgólkodását s eljárását helyeselni fogja. — Miután a világi hatóság részéről még tek. Nigrovics Bertalan, szolgabíró s az ott véletlenül jelenlevő alispán, Pongrácz Lajos ő méltósága, is szívélyesen üdvözölték volna, megindult a szép úri fogatokból álló menet, élén az esp. világi főjegyző gyönyörű négyes fogata a meglátogatandó egyházközség Börzsöny (Pilsen) felé. — A község határan fogadtatott, egy szép számú bandérium kíséretében az egyház felügyelője tek. Gyura Adolf által, ki a beli reményének adott kifejezést, hogy a főt. úr az általa meglátogatandó egyházakban mindenütt vallásos bensőséget s hazafias szellemet fog találni s üdvözli a legszívélyesebben annyival inkább, mert meg van győződve, hogy fópásztori ténykedése által hivat s jelzett irányban meg fogja erősíteni. A paplakon a presbyterium s az egybesereglett egy-

házbeliék élén fogadtatott a legszívélyesebben az ottani lelkész t. Kolpaszky Mihály által.

Amit a felügyelő jelzett, ezt a főpásztor ez egyházban csakugyan fel is találta; az élénk vallásos életet. — Szép megható s magával ragadó e német-ajkú gyülekezet egyházi éneklése. Sajátságos, hogy e régi német telep megtartotta ősi szokásait, viseletét, nyelvét. Iránya hazafias s a felnőttek, különösen a férfiak beszélnek szomszédaik nyelvét, — mind a tótot, mind a magyart, még pedig jó kiejtéssel. — Hogy mikor honosított meg körében a reformáció, erre nézve nem található semmi megbízható adat irattárában. Jellemző szívósságára s kitartására nézve az, hogy Kollonics bibornok által 1702-ben kényszerítettven, a r. k. egyház kebelébe visszatérni, — miről, mint önkénytesen meghódoló alattvalóitól, nyilatkozatot is vétetett ki tőlök, ugyanazon évi február 2-kán; de már 1705-ben október-havában kiűzték, Rákóczy biztosának megérkezésével az ottani r. k. papot Langner Ágostont, lefoglalva a templomokat, ezek között a még állítólag árpádkori, mai napig fennálló szent István templomát s az összes egyházi birtokokat, — a mint ezt maga Langner bizonyítja, a r. k. egyház birtokában levő anyakönyv jegyzeteiben. — Rákóczy egyik csapatvezetője Mártonffy Izrael magával is vitte s fogságra vetette a nevezett papot. — Mindez nem tartott sokáig s a pap visszatéréseivel megkezdődtek az üldözések. E sokat szenvedett egyház 1785-ben szervezkedett újra. Jelen állapota virágzó, kitűnő vezetés s lelkiismeretes gondozás mellett.

Szíves vendéglátás után, aug. 27-kén reggel indult kíséretével együtt, nagys. Bossányi Rudolf, lontói közbirtokos szép fogatain Szász felé. Útközben fogadtatott az Ipoly partján fekvő leány-egyház Szakálos bandériuma által. Megállapodva a kis egyház-község temploma előtt, üdvözölte a főt. urat, a távollevő felügyelő tek. Plachy Gyula nevében is, nagys. Bossányi Rudolf. Azután belépve az Úr házába megerősítette főt. úr, buzgó ének után e magyar-ajkú hiveket, lelkes megragadó szavakban, az apák hitében, hathatósan megvigasztalva egyszersmind e kis sereget, a mely az elemekkel, nevezetesen a gyakori vízárral való küzdelmeiben sokszor kifáradt s csüggedni kezdett. — A főpapi áldás után megtekintettük, az Ipoly áradásai miatt gyakran megközelíthetetlen, különben jól berendezett iskolát s azután folytattuk utunkat az anyaegyház felé. Ennek lovas ifjúsága a határon fogadott és kísért; a paplakon a község buzgó lelkésze t. Schmidt Lajos szívélyesen üdvözölte azt, a ki az Úr nevében jött s bevezette őt azután szerény hajlékába.

Ezen a mult század végével tót bevándorló családokból alakult egyház (a gróf Steinlein s Ivánka családok, telepítették őket odavaló birtokaikra), mai nap már teljesen magyar; mi nem csak a szomszédos magyar községbeliekkel való érintkezésben leli megfejtését, de különösen a lelkész s a már 70 éves ugyan, de még mindig buzgó kitartással működő tanító Ruttkay Mór munkálkodásának sikerkoronázta eredménye. — E csekélyszámú gyülekezet, mely mindeddig csak a paplakkal kapcsolatos imaházban gyülekezik, új templom építéséhez készül s aránylag rövid idő alatt máris

több mint 4000 főt gyűjtött maga körében. — Vallás-erkölcsi állapota a lehető legjobb; — igazán evangéliomi. — A polit. hatóság részéről kísérte a járásban a főt. urat Huszár Lajos fősolgabíró s útja kezdetétől az elmaradhatlan két lovas pandur.

Százról történt az indulás aug. 28. délután. Az egyház lelkes felügyelője, ki atyjához s eldödeihez méltóan buzgólkodik az egyházi téren, vitte fogatán a főt. urat Csank felé. A Szántó (mely a régészekre, valamint a természetbúvárokra nézve különösen nevezetes) feletti magaslaton fogadta a menetet a csanki egyház nagyszámú bandériuma, melynek egyik fiatal tagja tótul, egy másik pedig magyarul üdvözölte a főpásztort. Folytatva utunkat jött eleibe s fogadta a járás solgabírája Udvardy Zsigmond. A községben beszélt az egybesereglett hívek nevében a tanító: Hraskó András; így jutottunk azután koszorúzott leányok sorai között a paplakhoz, a hol ezek egyike üdvözölte a főpásztort, a többiek pedig virágot szórva mentek vele a paplak küszöbéig, a hol is a lelkész t. Holluby Adolf által szívélyesen üdvözöltetett. — A főt. úr minden hozzá intézett üdvözlésre, mind itt, mind máshol, akár magyar, akár tót nyelven mindenkor igen találóan válaszolt, — amit legjobban bizonyított hallgatóinak megindulása, mely nem egyszer ragyogó könnyben jelentkezett. — A csanki egyházban a legjobb hatással volt, — a mint azt több jegyzőkönyvi pont beigazolta, az egyházközségben uralkodó jótékonysági közszellem s áldozatkészség; a melynek még fokozódását is remélhetni. Rövid időközökben sok csapás érte ezen egyházat; több ízben leégtek egyházi épületei; de mind ezek mellett, nem csak hogy hamvaikból még szebben kiemelkedtek, de a nagy költeközés mellett, nem terheli az egyházat, ez idő szerint, már semmi tartozás.

Múltjából kiemelendő, hogy a hívek már 1595-ben elhagyva az ág. hitvallást, a helvét hitvallást fogadták el s azt egy egész évszázadon keresztül meg is tartották, még 1693-ban a község tanítója Sebestyéni András a hiveket ismét az ág. hitvallás elfogadására bírta, a melyhez híven ragaszkodnak mind ez ideig. — A nevezett Sebestyéni András meghalt ugyanott mint levita 1713-ban.

Még Csankon mulatva felkereste ugyanott a főt. urat a szomszédos Kereskény-ben lakó bars megyei (r. k. hitv.) főispán Majláth István, a kinek is négyes szép fogatán aug. 29-kén délután indult a legközelebbi anyaegyházba Derzsényére. Itt fogadta főt. urat és szép számú kíséretét esperességünk Nestora, a 77 éves, de testben lélekben ép, Szabó (ezelött Schneider) András lelkész.

Nevezetes s említésre méltó, hogy e kis számú alig 400 lelket számláló egyházközség, két évszázad folyamában 4 templomot épített. Az első három faépítmény, a mostani, mely mint szilárd csinos köépitmény tekint alá a magaslatról a termékeny nagy kiterjedésű völgyre, a melyben a község szép kertjeivel is elterül, 1859-ben építettetett.

Aug. 30-kán délutáni 5 óra felé búcsút vevén a galambász Nestortól, a báthi határban szép számú lovascsapat által fogadtatott, s a paplak körül egybesereglett hívek körében, az egyházközség papjától tiszt.

Gerengay Páltól, még pedig lelkes magyar-nyelvű üdvözléssel; ezt követte egy fehérbe öltözött fiatal leánynak magyar-nyelvű, kötött beszédű szép üdvözlése. — Tek. Hajdú János (r. k.) négyes fogata hozta ide a főpásztort. — Az érkezés estvójét rövid pihenőre használtuk.

Másnap, aug. 31-kén, mely a tervezet szerint pihe-
nésnek volt szánva, de a hivatalos teendők elintézése
már reggeli óráit is igénybe vette, indult 10 óra felé
a félóránira fekvő, a derzsenyei anyaegyházhoz tar-
tozó leány-egyházba Zsemberre. Itt rövid istentiszte-
let után, behatóan kifürkészvén a község viszonyait,
kitűnt, hogy e kis sereg, félrevezettetve oly vállalatba
bocsátkozott, mely erejét felülmúlja. — Villámcsapás
következtében ugyanis elvesztvén kis templomát, oly
nagy, számához sehogysem viszonyló templomot akart
emelni, mely a költségvetés szerint 9000 ftba került
volna. Gyűjtött pedig e célra ez ideig 2000 ftot. —
Erre, e különben áldozatkész híveket eltiltotta a főt. úr
a szándékolt építkezéstől, azon ígérettel, hogy viszonyai-
hoz mért tervet készített számukra, még pedig minden
megterhelhetőség nélkül s hogyha majd a terv, utasítá-
saink értelmében, megnyerte az esp. építkezési bizott-
ság helybenhagyását is, — a mely ez esetben szabály-
ellenesen elkerültetett, — akkor majd hozzáfoghatnak
az Úr házának építéséhez. — A gyülekezet a legnagyobb
hálával vette püspökének ebbeli határozott rendelkezé-
sét, a mely megmentette oly tehertől, mely anyagi rom-
lását vonta volna maga után. — Ezen és más bajos ügy
szerencsés megoldása után, visszatért B á t h - b a .

H. V., esp. főjegyző.

**Vandrák András 50-éves tanárságának örömnünnepe
Eperjesen 1883. szept.-hó 15-én.** — A kollégiumi nagy
könyvtárteremben d. e. 10 órától megtartandó ünnepély
sorrendje a következő:

1. Küldöttség megy Vandrák A. úr lakására.
2. Bevezető alkalmi ének az eperjesi dalegylettől.
3. Üdvözlés a pártfogóság nevében m. Bánó József
koll. felügyelőtől.
4. Üdvözlés a tanári kar részéről az igazgató által.
5. Üdvözlés legrégebb tanítványai részéről: Irányi
Dániel által.
6. Üdvözlés régi tanítványai részéről: Dr. Schmid
Gyula által.
7. Üdvözlés újabbkori (jelenlegi) tanítványai részé-
ről: Saguly János II. év. theol. által.
8. Küldöttségek üdvözletei: 1. m. t. társaság;
2. ev. egyház-egyetem; 3. ev. Tisza-kerület; 4. g.-kath.
püspökség; 5. Sáros-megye s a sáros-megyei nőegylet;
6. ev. esperességek; 7. sz. k. Eperjes városa; 8. sz. k.
Kis-Szeben városa; 9. eperjesi r. kath. hitközség s an-
nak apátja; 10. eperjesi ev. egyházak; 11. eperjesi izr.
hitközség; 12. Gimnasiumok; 13. eperjesi pénztintézetek
s más még jelentkezők.
9. Írásban beérkezett üdvözletek felolvasása a koll.
jegyző által.
10. Vandrák András felelete mindezekre.
11. Bezáró ének az eperjesi dalegylet által.
12. Déli 2 óraker dísz-ebéd a „sas“ fogadó nagy
termében.

K Ü L F Ö L D .

Egyetemes Luther-ünnepély Wittenbergben. — Nagy re-
formátorunk szellemi születéshelyén Erfurtban nagyob-
bára a német egyetemi hallgatóság által rendezett
Luther-ünnepélynek méltó folytatása a Wittenbergben
szept. 12—14-ik napján lefolyt Lutherjubiläum díszes
ünnepe. Az ünnepélyprogramját a következőkben ál-
lapította meg a rendező bizottság:

1. Az ünnepély 3 napra terjedt ki. Az első fő-
ünnepnapot megelőző délután 5 óraker szept. 12-ik
napján beharangoztak a város valamennyi harangjával,
6 óraker: liturgikus előünnepély a „vártemplom“-
ban, hol Dr. Schmieder consist. tanácsos, a wittenbergi
papi szeminárium főigazgatója tartotta üdvözlő beszé-
dét. Estve 8 óraker folyt le a vendégek üdvözlése úgy
az ünnepélyt rendező — mint a Wittenberg városi bizott-
ság részéről.

2. Szept. 13-ika volt a főünnepély első
napja. Reggel 1/2⁷ óraker: ünnepi beharangozás a
város valamennyi harangjával. 1/2⁸ óraker: chorálének
a „városi templom“ tornyairól. Délelőtt 9³/₄ óraker:
az ünnepi vendégek gyülekezése Wittenberg
városának egyháztörténetileg nevezetes „vártem-
plom“-a előtt. Innen indult a díszmenet a „városi
templom“ felé. 10¹/₂ óraker: ünnepélyes fogadása
Ö cs. k. Fenségének a német koronaherczeg-
nek a „városi templom“ főkapúja előtt. E tem-
plomban tartatott meg a főistentisztelet, melyen
Dr. Schultze generalsup. szónokolt. A reformáció gaz-
dag liturgiáját Erfurt ismeretes szónoka Rietschel sup.
s wittenbergi papisemináriumi tanár tartotta. Egyide-
jűleg a vártemplomban is tartatott ünnepi istentisztelet.
Déli 12¹/₂ óraker vonult a díszmenet a „markttér“-ről,
— melyen Luther és Melanchton ércszobrai díszlenek
— a Luthercsarnok felé. A főistentisztelet után
következett a Luthercsarnok ünnepélyes meg-
nyitása s a tagok bemutatása német korona-
herczegnek. Délután 3 óraker tartatott az egyházi
ünnepi tárgyalás, és pedig: bevezeteskép szóno-
kolt Dr. Möller generalsup.; „Luther keresztyn
személyiségéről, a mint az a megigazító hit-
ben gyökerezik“ értekezett Dr. Kögel generalsup.
és udvari főpap; „Lutherről mint egyházjavító-
ról“ beszélt Dr. Köstlin Gy. halle-wittenbergi egyet.
theol. tanár s szász consist. tanácsos, az ismeretes
Luther-életrajzíró; „Luther állásáról az Isten in-
tézmenyeihez az államban és a családban“
értekezett Dr. v. Kleist valóságos b. t. tanácsos. Az
egyházi ünnepi tárgyalást a záríma fejezte be.

3. Szept. 14-ike volt a főünnepély máso-
dik napja. Reggel 7 óraker: ünnepélyes beharango-
zás és chorálének a „városi templom“ tornyairól, mint
a főünnepély első napján. 7—8 óra között megtekintet-
ték az ünneplő vendégek Wittenberg egyháztörténeti
nevezetességeit. Délelőtt 9 óraker: tanácskozó gyü-
lés tartatott a „városi templom“-ban. A reggeli ájtatos-
ságot ez alkalommal Hesekiel lelkész végezte. Itt le
lett tárgyalva az egyetemes evangyéliumi szere-
tet ténykedésének feladata és célja, és pedig
a) a belmisszió terén: „a hívók egyetemes

papsága mint a belmisszió hordozója a reformáció egyházában“ című témáról érkezett Hansen oldenburgi egyházi tanácsos, a diakonia érdekében szólott Disselhof kaiserswerthi lelkész; b) a Gusztáv - Adolf - egyesület köréből érkeztek: Dr. Fricke szász kir. consist. tanácsos, lipcsei egyet. theol. tanár „A Gusztáv - Adolf - egyesület Luther szelleméből tekintve“ és Trautvetter generalsup. „A németnyelvű evang. egyház a külföldön“ című érdekfeszítő témák fölött; c) a külmissziói köréből szólott az ismeretes, a missziói terén kiváló érdemeket szerzett Dr. Warneck lelkész „A reformáció és a pogány-misszió“ felett. A tanácskozó gyűlést is zárta fejezte be. Úgy az egyházi ünnepi tárgyaláson mint a tanácskozó gyűlésen az egyes szónokok különféle álláspontja fölötti általános diszkusszió természetesen ki volt zárva. Délután 3 órakor a „markttér“-en keresztény népünnepély tartatott, melyen Dr. Schild, wittenbergi polgármester, Faber sup., az ismeretes Stöcker és Frommel udvari lelkészek szónokoltak. „Nun danket alle Gott“ eléneklése és ünnepélyes harangzás méltó módon fejezte be a magasztos wittenbergi Luther-ünnepélyt! Hozzá tehetjük: az Úr dicsőségére és az ellenek dacára! Erfurt-Wittenberg! e két város magasztos ünnepet ült, a Luther-város nevezetét nem ok nélkül viselik. Már az erfurti díszes Luther-ünnepélyen láttuk a positivuniált Dr. Baur és a liberal-theologiai Dr. Lipsiusban, mint ünnepi szonokokban kifejezve az evangy. egységet; megtestesítve látjuk újra az ígét a wittenbergi Luther-jubiläumi ünnepélyen. Magyar hazánk evangy. protestánsai! ne ösztönözzön-e a német protestáns testvérek e magasztos példája bennünket is a Luther-jubiläumi évben annak megtartására: In necessariis unitas!? Ércznél tartósb emléke volna ez utánzásunk a Luther-jubiläumi évnek Magyarhonban!!

Szlávik Mátyás.

Németország. — A porosz püspökök aug. 1-én értekezletet tartottak, de hogy az összejövetel Osztrák földön lett volna, tagadja a „N. Pr. Ztg.“ Célja lett volna a Goszler minster által a lelkészek előképzésére vonatkozólag nyújtott engedmények feletti tanácskozás. A szabadelvű lapok az eredményt nemlegesnek mondják, amennyiben az engedményeket ki nem elégítőknél találták. — Ezalatt Poroszország és a curia közt új vita tárgya merült fel a curia önhatalmu eljárása következtében. A pápa aug. 9-én tartott titkos consistoriumban Sniegon Ferencz, tescheni lelkészt, a boroszlói püspökségben címzetes püspöknek nevezte ki. Ezen kinevezés a porosz kir. kormánnyal való értekezés nélkül történt. Ebben pedig a fenálló jogállapot egyoldalú megváltoztatása foglaltatik s azon feltevésre jogosít, hogy miután a curia a „de salute animarum“ bulla határait magát kötve nem tartja, a mit ezen lépésével is bizonyított, a porosz kormány is meg fog szünni, ezen hagyomány iránt oly tekintettel lenni, a melyet eddig gyakorolt.

Német deákok körében azon eszme ébredt fel, hogy egy Luther-stipendium alapíttassék és az ezen célból kiküldött ideiglenes bizottság következő fel-

hívást intéz a társakhoz: „Az alpeseken túl élnek ev. hitsorsosok, kik a súlyos üldözések dacára a hitőkben való hűséget mindaddig megtartották. Jövendő lelkészeik csak nagy nyomor és inség közt folytathatják tanulmányaikat. Mi hozzánk akarjuk őket hívni, segíteni akarunk nekik, hogy német egyetemeken német protestáns tudományból szerezzék meg maguknak mindazt, a mit a protestantizmus szülőházában a testvéri kéz Olaszország evangelikusainak áldására nekik nyújthat. A jelen viszonyok közt Olaszország ev. theologusaira nézve ez lehetetlen. Azért elhatároztuk egy stipendium alapítását német egyetemeken tanuló olasz theologusok számára, s felhívjuk evang. társainkat és mindazokat, kiket szívök evang. hitsorsosaik felé vonz, a közreműködésre. Az alapítvány kezelését a Gusztáv-Adolf-egyesület központi elnöksége szíves volt elvállalni.“

Angolország. — A legtekintélyesebb vallástársulatok képviselői által aug. 10-én tartott gyűlésen Luther 400 éves születésének megünnepelese elhatározatott s a előkészületek megtételére egy bizottság neveztetett ki.

Oroszország evang. luth. egyháza szintén készül nov. 10-én tartandó Luther-ünnepélyre és az egyetemes consistorium a ministerialis engedély megnyerése iránt már is intézkedett. Mint az összes egyháznak műve egy Luther-alapítvány létesítése terveztetik, mely egy meg nem támadható tőkéből állana s ennek kamatai az egyház lelkeskedő ereinek segélyezésére fordítandók lennének, úgymint: utazó lelkészek alkalmazására, segédlelkészek fizetésére igen kiterjedt községekben stb., melynek kezelésével az orosz ev. gyülekezetek gyám-pénztárának központi bizottsága megbizatik. E cél elérésére javasoltatik, hogy az orosz ev. egyház minden tagja, akár fi- akár nőnemű, akár nagy akár kicsiny, egyszer mindenkorra önkénytes adó fejében öt-öt kopeket fizessen. Mert bár milyen csekély az egyes tagoktól kivánt áldozat, ha csak általános részvétre talál, 100,000 rubelből álló tőkét jövedelmezhet, mert az orosz egyház tagjainak száma, Finn- és Lengyelország kizárásával, két és fél millióra rüg.

VEGYESEK.

— A liptó-szent-miklósi elpusztult egyház javára befolyt (8. kimutatás):

Bachmann Miklós 1 frt — kr.

Hét kimutatás: 342 „ 95 „

Összeg: 343 frt 95 kr.

Nyilvánosan nyugtatványozandó adományok közvetítésére szívesen vállalkozunk. A szükség nagy! Isten áldása minden filléren!

— **Új csapás, új kérelem.** — Farnad, Fakóvezekény filiája az esztergommegyei elszórt evangelikus hívek lelki gondozója, központja szeptember-hó 4-én tűzvész által elpusztult. 140 épület, köztük az evang. templom tornyostul és az iskola romban hever. A vezekényi lelkész és tanító s a farnadi két gondnok a barsi ev. egyházmegye közgyűlésén Körmöczbányán otthonjuktól távol voltak, nem sejtve a reájuk borult gyászt. — Istentől erőt esdünk a gyász elviseléséhez, a szegény egyházhívek képességét túlhaladó munkához. Egyházunk minden gyüle-

kezetét kérjük: siessen bármi csekély adománnyal enyhíteni testvéreink szigorú helyzetét. Az adományok közvetítésére szívesen ajánlkodunk.

— Felhívás előfizetésre illyczímű munkára: **A selmeczbányai ág. hitv. ev. egyház és lyceum története.** Irta Breznik János, lyceumi igazgatótanár. — Fenti cz. munkának előszava a selmeczi ev. lyceum ez évi értesítőjében közölve lévén, mely 700 példányban nyomtatott s küldetett szét mindenfelé, annak tartalma, felosztása stb. többek előtt ismeretes. Itt csak azt említjük, hogy az első részének azon szakasza, mely a 16-ik századbéli viszonyokkal, a dogmaalkotó s egyházszerzők korrall foglalkozik s legalább 20 ívre terjedend, — 12 már kikerült a sajtó alól. — Luther születésének emlékünnepele alkalmából, f. é. november-hó elején fog megjelenni, következő tartalommal: I. A protestantizmus terjedése és szilárdulása Magyarországon. II. Egyházi viszonyok Selmeczbányán a reformatio kezdetén: a) templomok; b) 1515. évi Kirchenordnung, a kath. egyház szervezete; c) egyházújítás, első evang. pap; d) 1528. Ordo divinorum; e) latin iskola alapítása, első szervezete. III. Egyházi viszonyok 1568—1600-ig, a) főpapok: Staudacher, Tropper, Panicula, Kresling, Ampheracus, kit Melancthon küldött, Cubicularius, ennek idejéből Derecskey és Oláh érsek-féle hitczikkek. 1558. és 1559-ik évi selmeczi, körmöczi és ismét selmeczi confessiók, különösen Confessio Heptapolitana; Conon, ennek korából 1566. s 68. évi Kirchenordnungok és 1569-ik évi körmöczi zsinat határozatai; Eberhart, 1580-ik évi zsinat jegyzőkönyve és ugyanazon évi selmeczi Kirchenordnung, Senger, Schubhart, Vöringer, Fischer, Egginger. Egyes papoknál a kath. egyház érdekében és annak visszaállítására kiadott királyi és érseki rendeletek; b) káplánok, németek Selmeczen és Hodrusbányán és tótok (Senensis János s utódai). IV. Iskolai viszonyok 1528—1600-ig, tantervek, tanárok. Mi hátra van, t. i. a 17., 18. és 19. századbéli egyházi s iskolai viszonyok, (I. Lipót alatti üldözés, templomok s iskola elvétele, papok száműzetése, új szervezkedés); papok, tantervek, tanárok a legújabb korig, s a II-ik rész, melynek tárgyai: az iskola kormányása (kerül. isk. tanács); mellékintézetek: tanítóképző, zeneintézet, rajziskola, torna; tanszerek s eszközök: köz- és ifjúsági könyvtárak, természettani s rajzi szertárak; segélyző intézetek: élelmező (alumneum) s ösztöndíjak; pártfogók, az iskola fenntartói; lyceumi egyletek, (magyar társaság, most Petőfi-kör, egykor létezett német-tót irodalmi s egyházi szónoklati körök, — zene, — dal, — segélyző, — Gusztáv Adolf-féle és bibliai egyletek); a tanulók népessége, (honnan veszi az iskola a legnagyobb contingent? kik vittek az életben kiválóbb szerepet?) az iskola jelen vagyoni állapota: isk. épületek, alapítványok, bevétele és kiadásai, — jövő tanév végén fog kiadatni, minek terjedelme 10 ívről kevesebbet nem teend. A munkának, számításunk szerint legalább 30 ívnek, ára 2, finomabb papíron 3 frt. Az előfizetők számától függend, vajjon a selmeczi ev. templomnak és lyceumnak képét fogjuk-e közölhetni s elbirjuk-e a költséget. A tiszta jövedelem a lycz. tanári gyámolóra fog fordíttatni, s a bevételről az előfizetők neveinek közzétételével számolunk be. 10 előfizetőre a gyűjtőknek szívesen szolgálunk egy ingyen példánnyal. Ha nem mások, legalább a lyceum növendékei, kik a hazában szép számmal vannak s némelyek kedvező állásban, és barátai, — reményeljük, — kivált fentérintett czélból meg nem vonják a csekély áldozatot, ha megerőltetés nélkül tehetik, azon tanítéztől, melyben ifjú koruk egynehány évét hasznosan töltötték, s melynek, ha nem is egészben, legalább részben köszönik kiképeztetésüket. — Az előfizetési íveket, hogy magunkat a füzendő s szétküldendő példányok száma iránt tájékozhatassuk, f. évi október-hó végeig —

ha lehet, minden példány után legalább 1 frttal kérjük beküldetni. Pénzküldés, mi legolcsóbb, postautalványval eszközölhető, melyre az előfizetők nevei is feljegyezhetők, mi az előfizetési ívek beküldését feleslegessé teszi. Selmeczbányán, 1883. augusztus-hó 26-án. *Breznik János*, ev. lyceumi igazgatótanár.

— **Dr. Vandrak András** Eperjes tiszteletbeli polgárává választotta; tanítványai egy több mint 1500 frtnyi „Vandrak András alapítvány“-nyal örökíték meg nevét; tanártársai egy 400 frtos ezüst ténatartóval s aranytollal tisztelték meg; s a collegiumi pártfogóság évi 300 frtos jubileumi tiszteletdíjjal fejezte ki háláját az alma mater, Isten kegyelme és saját érdeme által kitünő tagja iránt. — Élvezze soká a megérdemelt tiszteletet és ragaszkodást; kívánjuk neki, kívánjuk magunknak!

— **A miskolczi evang. egyház** évszázados jubileuma alkalmából szétküldte „Felhívás“-át, meghívóját az ünnepély sorrendjével és buzgó lelkésze Zelenka Pál által közrebocsátandó „Emléklapok“-ra való előfizetési felhívással, melyben a mű tervezése is közölve van. Ára az emléklapoknak 1 frt 20 kr. a jubiláris alap javára. — Sajnos, mi csak szellemileg fogunk együttünnepelhetni. Kit azonban egy életerős gyülekezet sorsa érdekel, s van-e magyar protestáns, a kit nem érdekelne? az, hiszszük, sietni fog a munkára, ismét egy egyháztörténelmi monographiára előfizetni, mely, hogy úrpótló lesz szegény egyházirodalmunkban szerzőjének neve kezesség. — Isten áldása a jubiláló egyházon!

— **Tréfort Rómában.** Több napi lap szept. 7-iki kettel következő távsürgőnyt hozott: „Róma. Tréfort Ágoston magyar közoktatásügyi minster itt tartózkodik, hogy a Vatikánnal személyes tárgyalásokat folytasson egyházi ügyekben. Jacobini pápai államtitkár már meglátogatta s a pápánál is volt kihallgatáson.“ — Mi ez? ha Tréfort úr mint buzgó róm. katolikus tisztelő az egyház fejénél, ezt csak tiszteljük benne; de hogyha mint felelős magyar minster egyházügyi tárgyalásokat folytat a kuriával, ez legalább is éberségre int. Tehát nem elég Esztergom?

— „A bánati á. h. ev. esperességbe kebelezett **Sándorfalvi** egyház építendő új templomának alapköve aug. hó 26-ikán ünnepélyesen, nagy számú közönség jelenlétében letéttetett. A lelkesült hívek s ünneplő idegenek e napi önkénytes offertoriuma a templomalaphoz 520 frt. 39 krt. tett ki.

— **A b.-csabai nőképző-iskola** a Bonyhádra távozott Gyalogh István helyébe Dancs Ferencz fiatal okleveles tanárt választotta meg tanárjává.

— **Szeberényi Lajos** kiskőrösi segédlelkész, néhai Szeberényi Lajos pozsonyi theológiánk jóemlékű tanárának, hírneves írónak, derék fia a b.-csabai evang. egyház által lelkésztanárnak hivatott meg Petrovics Soma helyébe, a ki a szentesi papságot elfogadta, jöllehet a b.-csabai egyház őt híványjavítással marasztalni igyekezett.

— **Tanítóválasztás.** Gyopárhalmán az evang. fiók-egyház közgyűlése f. hó 6-kán Botyánszki János okleveles tanítót rendes tanítóul egyhangulag megválasztotta.

— **A theologiai intézetek igazgatóit tisztelettel kérjük,** szíveskedjenek az 1883/4. tanévre vonatkozó előadási terveket e lapok szerkesztőségével közölni, hogy közrebocsátva úgy a nagy közönség, mint kivált az érdeklődő körök intézeteink tanügyi állapotáról kellőleg tájékoztatva legyenek, s a netalán szükséges változtatások felett eszmecsere indulhasson meg.